

Nr 63

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 november 1967 dagtecknad proposition, nr 167, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län,

2) lag angående ändrad lydelse av 4 och 11 §§ lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län,

3) lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet,

4) lag angående ändrad lydelse av 5 kap. 2 § lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Som närmare framgår under rubriken Utskottet föreslår utskottet att riksdagen uppskjuter behandlingen av de under 3) och 4) ovan angivna lagförslagen till vårsessionen med 1968 års riksdag. Den följande framställningen begränsas i anledning härav till ändringarna i lagen med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län och lagen med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av samma län.

Propositionens huvudsakliga innehåll såvitt nu är i fråga

I propositionen föreslås en rad ändringar i den särskilda lagstiftningen angående fastighetsbildning inom vissa delar av Kopparbergs län för att möjliggöra ett mera rationellt förfarande vid handläggningen av pågående laga skiften främst i Mora köping.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1968.

Lagförslagen

De lagförslag, varom nu är fråga, är av följande lydelse.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län

Härigenom förordnas, *dels* att inledningsbestämmelsen samt 10 och 13 §§ i lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels* att i lagen skall införas tio nya paragrafer, 18 a § och 27—35 §§, samt omedelbart före 27 § en ny rubrik av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

Vi GUSTAF etc. — — — med ändring av vad lagen om delning av jord å landet och lagen om sammanläggning av fastigheter å landet innehålla häremot stridande förordna, att inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län skola i nedan angivna hänseenden gälla följande särskilda bestämmelser, nämligen beträffande laga skifte till rubbning av storskifte 1—18 §§, beträffande laga skifte å sådant skifteslag, som 1 kap. 2 § under 2 lagen om delning av jord å landet avses, 19—23 §§ och beträffande avstyckning av ägovidd, som överlåtits till annan, 24—26 §§.

(Föreslagen lydelse)

Vi GUSTAF etc. — — — med ändring av vad lagen om delning av jord å landet och lagen om sammanläggning av fastigheter å landet innehålla häremot stridande förordna, att inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län skola i nedan angivna hänseenden gälla följande särskilda bestämmelser, nämligen beträffande laga skifte till rubbning av storskifte 1—18 a §§ och 27—35 §§, beträffande laga skifte å sådant skifteslag, som i 1 kap. 2 § under 2 lagen om delning av jord å landet avses, 19—23 §§ och beträffande avstyckning av ägovidd, som överlåtits till annan, 24—26 §§.

10 §.

Förrättningsmännens yttrande — — — angivna fastigheter.

Inställes skifte, skall dessförinnan meddelat beslut om sammanläggning förfalla; och skall därom, sedan an-

Sammanläggning, som omfattar del av fastighet, har verkan som laga delning av fastigheten.

¹ Senaste lydelse av 10 och 13 §§ se 1948: 399.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

målan om skiftets inställande inkommit från förrättningslantmätaren, så snart ske kan å inskrivningsdag anteckning göras i lagfarts- eller fastighetsboken samt i fall, varom i 20 § andra stycket lagen om sammanläggning av fastigheter å landet sägs, jämväl i intecknings- eller fastighetsboken.

13 §.

Hava flera ————— dem utläggas.

Om och i den mån för delägare, vilka innehava såväl inrösnings- som avrösningsjord men på grund av frivilliga överlåtelser eller beslut enligt 12 § första stycket frånträda inrösningsjord, icke kunna utläggas ägolotter, som med avseende å storlek och beskaffenhet samt med hänsyn jämväl till övriga föreliggande förhållanden prövas kunna på varaktigt sätt erhålla ändamålsenlig användning såsom särskilda fastigheter, skall gemensam ägolott utläggas för dessa delägare eller för det antal av dem, som minst erfordras för att ägolotten skall motsvara angivna krav. Vad nu sagts om gemensam ägolott skall ock gälla beträffande avrösningsjord tillhörig delägare, vilka innehava allenast sådan jord eller för vilkas hela innehav av inrösningsjord särskilda ägolotter för annat ändamål än jordbruk kunna utläggas.

Ägolott som är avsedd för skogsbruk skall vara sådan att den med hänsyn till storlek och beskaffenhet samt övriga förhållanden kan varaktigt få ändamålsenlig användning som särskild fastighet. I den mån det behöves för att detta villkor skall bli uppfyllt skall gemensam ägolott utläggas för flera delägare.

18 a §.

Ytterligare bestämmelser om laga skifte till rubbning av storskifte meddelas i 27—35 §§.

Ytterligare bestämmelser om laga skifte till rubbning av storskifte

27 §.

Gräns mot fastighet, som ej ingår i skiftet, skall bestämmas endast om det kan anses nödvändigt.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

28 §.

Ägobeskrivning enligt 11 kap. 6 § lagen om delning av jord å landet och tilldelningslängd enligt 13 kap. 1 § samma lag skola upprättas endast om det främjar ändamålsenlig handläggning.

I hävdeförteckning enligt 12 kap. 1 § lagen om delning av jord å landet behöver hävd på grund av sämjedelning redovisas endast om innehavet enligt sämjedelningen är delningsgrund. Bestämmelserna i sjätte stycket av samma paragraf äga ej tillämpning vid skifte enligt denna lag.

29 §.

Skogsmark skall graderas enligt 11 kap. 2 § lagen om delning av jord å landet endast om särskilda skäl föreligga. Om marken ej graderas, skall gottgörelse för minskning i ägovälde enligt 13 kap. 2 § eller 16 kap. 6 § nämnda lag i stället grundas på skogsmarksvärdering i anslutning till uppskattning enligt 14 kap. 9 § samma lag.

30 §.

Bestämmande av ersättningar enligt 13 eller 14 kap. lagen om delning av jord å landet får anstå till dess skiftet blivit fastställt genom laga-kraftägande beslut. Om anstånd beslutas beträffande sådan ersättning, anses förrättningen för bestämmande av ersättningen börjad den dag beslutet meddelas.

Anstånd enligt första stycket får beslutas endast om det främjar ändamålsenlig handläggning och ej medför väsentlig olägenhet för delägare.

31 §.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 13 kap. 2 § lagen om delning av jord å landet får ägobelopp, som vid skiftet lägges till ägolott, icke understiga ägobelopp, som tillkom-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

mer ägolotten enligt delningsgrund, med mer än tio procent eller, i fråga om ägolott avsedd för ändamål som särskilt angives i nämnda paragraf, tjugofem procent. Om skifteslag uppdelats i flera skifteslag, beräknas de angivna procenttalen på fastighetens uppskattningsinnehåll.

32 §.

Vid tillämpning av bestämmelsen i 13 kap. 3 § andra punkten lagen om delning av jord å landet skall beaktas för vilken art av hushållning ägolotten är avsedd att användas.

33 §

Efter överläggning med delägarna få förrättningsmännen förordna, att talan mot skiftesplan för del av skifteslaget eller mot beslut om bildande av servitut skall fullföljas särskilt eller att bestämmelserna i 34 § om tillträde skola gälla i fråga om mark som undantagits från skifte. Sådant förordnande får meddelas endast om det främjar ändamålsenlig handläggning och ej medför väsentlig olägenhet för delägare.

Talan mot förordnande enligt första stycket eller mot skiftesplan eller servitutsbeslut som avses med sådant förordnande fullföljes i den ordning som anges i 21 kap. 19 § lagen om delning av jord å landet.

34 §.

Har förordnande enligt 33 § meddelats får överenskommelse om tillträde av mark, som förordnandet gäller, icke avse tidpunkt senare än ett år efter det att beslut om skiftesplan eller servitut eller förordnande om tillämpning av bestämmelserna i denna paragraf vinner laga kraft. Träffas ej överenskommelse om tiden för tillträdet och anföras ej besvär i fråga som nyss angivits, skall tillträdet ske så snart tiden för besvär utgått. Hava besvär anförts, bestämmer ägodelningsrätten tiden för tillträdet.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

35 §.

Finner ägodelningsrätten att avslutat laga skifte är lagligen beskaffat till viss del som kan prövas för sig, får rätten fastställa förrättningen i denna del.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968. Äldre lag gäller i fråga om den fortsatta prövningen av laga skifte som avslutats dessförinnan.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 4 och 11 §§ lagen den 17 juni 1932 (nr 226)

med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av

Kopparbergs län

Härigenom förordnas, att 4 och 11 § lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Sedan skiftet blivit slutligen fastställt och ett år förflutit efter sista kungörandet, skall på grund av skiftet med äganderättsutredningen lagfart sökas av en var, som därvid redovisats såsom ägare av fast egendom inom byn.

Sedan beslut om sammanläggning under skiftet vunnit laga kraft och ett år förflutit efter sista kungörandet, skall på grund av skiftet med äganderättsutredningen lagfart sökas av en var, som därvid redovisats såsom ägare av fast egendom inom byn.

Är ej ————— sitt åliggande.

11 §.

Har beslut meddelats om utfärdande av kungörelse enligt 1 §, skall därom, så ock, efter det skifte, varom i nämnda paragraf sägs, blivit slutligen fastställt, om tiden för fastställelsen anteckning göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken.

Har beslut meddelats om utfärdande av kungörelse enligt 1 §, skall anteckning därom göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968. Äldre lag gäller i fråga om lagfart på grund av laga skifte som avslutats dessförinnan.

¹ Lagen upphävd utom beträffande vissa laga skiften, se 1962: 270.

Gällande rätt m. m.

Utskottet hänvisar i dessa delar till propositionen.

Motioner

Utskottet har i samband med propositionen behandlat de i anledning av densamma väckta motionerna I: 926 av herr *Carlsson, Eric, m. fl.* och II: 1142 av herr *Turesson m. fl.*, i vilka motioner hemställs

»att riksdagen måtte besluta att lagförslagets 13 § inte skall äga tillämpning på de laga skiften, vilka påbörjats före lagens ikraftträdande samt

att bringa till Kungl. Maj:ts kännedom vad ovan anförts rörande tillämpningen av reglerna i lagens 29 §».

I motionerna anføres bl. a. att det moderna, alltmera mekaniserade skogsbruket kräver större behandlingsytor än tidigare. Flertalet av de enskilda skogsinnehaven i övre Dalarna betraktas som för små för att ändamålsenligt kunna användas var för sig i ett högmekaniserat skogsbruk. Samverkan blir därför nödvändig och allt vanligare. Samverkan förutsätter dock att genom laga skifte äganderättsförhållandena är upplarade och samäganderätten hävd. Enligt motionärernas mening är det på andra sidan ganska likgiltigt om de i ett samverkansområde ingående fastigheternas areal är större eller mindre. Motionärerna anser att det från denna synpunkt finns mindre anledning att skärpa kraven på storleken hos ägolott avsedd för skogsslott. Det måste också anses kränkande för fastigheternas rättsuppfattning om reglerna för ägolottsbildningen ändras till deras nackdel sedan de genom omröstning beslutat att laga skifte skulle företas.

Vad beträffar förslaget om slopande av kravet på gradering av skogsmarken anför motionärerna bl. a. att hävdeförhållandena i den berörda bygden är kaotiska och komplicerad samäganderätt dominerande. Med hänsyn härtill är det praktiskt taget ogörligt att på ett vederhäftigt sätt bedöma storleken av envars ägokrav och värdet av nyutlagda ägolotter utan föregående avfattning eller inventering jämte bonitering. Motionärerna anser det angeläget, om markägarnas tilltro till skiftesförfarandet inte skall onödigtvis undergrävas, att till »särskilda skäl» enligt 29 § skall hänföras behovet av att kunna prestera en någorlunda tillförlitlig beräkning av såväl hävdeskiftenas som de nya ägolotternas värden.

Utskottet

I propositionen föreslås ändringar dels i den s. k. dalalagen och lagen med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län, dels i jorddelningslagen och lagen om fastighetsbildning i stad.

Propositionen, som kom riksdagen till handa den 28 november, innehåller i ett avseende förslag till lagändring som är av svårbedömd natur. Förslaget gäller jorddelningslagens bestämmelser om fastighetsägarnas rätt att vid ägoutbyte eller laga skifte träffa överenskommelse om s. k. ägokravsjämknings. Denna lagändring, som helt avstyrkts av lagrådet, kräver noggranna överväganden. Då skäligen rådrunder här för inte kunnat beredas under höst-sessionen har utskottet funnit erforderligt att behandlingen av propositionen, såvitt gäller jorddelningslagen, uppskjuts till vårsessionen med 1968 års riksdag. Förslaget till ändring i lagen om fastighetsbildning i stad består endast i en hänvisning till viss bestämmelse i jorddelningslagen och saknar självständig betydelse. Även behandlingen härav bör uppskjutas. Talmanskonferensen har förklarat sig inte ha något att erinra mot uppskovet.

Ändringarna i dalalagen har till syfte att möjliggöra ett mera rationellt förfarande vid handläggningen av pågående laga skiften i siljanstrakten, främst inom Mora köping. Förslagen innebär bl. a. följande. Skyldigheten att företa gränsbestämning inskränks så att gräns mot fastighet, som inte ingår i skiftet, skall bestämmas bara om det kan anses nödvändigt. Kraven på obligatoriskt upprättande av en del förteckningar slopas i viss utsträckning. Ägobeskrivning och tilldelningslängd skall sålunda upprättas endast om det främjar ändamålsenlig handläggning. I hävdeförteckning skall hävd på grund av samsjedelning behöva redovisas endast om innehavet enligt samsjedelningen är delningsgrund. Möjligheterna att låta bestämmandet av skifteslikvider anstå till dess skiftet i övrigt blivit fastställt vidgas till att gälla samtliga likvider. Gränsen för ägokravsjämknings enligt 13 kap. 2 § andra stycket jorddelningslagen höjs vidare från 5 till 10 procent, och bestämmelserna om skiftesläggningen jämkas så att förrättningsmännen inte blir så hårt bundna som f. n. vid principen att oförändrad ägoslagsfördelning skall bibehållas inom ägototterna. Bestämmelserna om besvär ändras så att talan mot skiftesplan för del av skifteslaget m. m. under vissa förutsättningar kan föras särskilt. Ägodelningsrätten får även möjlighet att fastställa skifte till viss del så snart rätten konstaterat att skiftet i den delen är lagligen beskaffat och kan prövas för sig.

Ändringarna i lagen med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län syftar till att skiftesdelägarna skall få lagfart på sina innehav snarast möjligt efter det äganderättsförhållandena blivit klarlagda.

De nämnda förslagen har inte föranlett motioner, och utskottet har för sin del inte något att erinra mot dem.

Enligt 13 § i förslaget till ändring i dalalagen skall ägolott som är avsedd för skogsbruk vara sådan att den med hänsyn till storlek och beskaffenhet samt övriga förhållanden kan varaktigt få ändamålsenlig användning som särskild fastighet. I den mån det behövs för att detta villkor skall bli uppfyllt skall gemensam ägolott utläggas för flera delägare. Förslaget innebär vid jämförelse med gällande bestämmelser i huvudsak att det inte är ägolotts användningssätt före och vid förrättningstillfället som skall vara avgörande utan den för framtiden avsedda användningen. Någon ändring i de förutsättningar beträffande ägolotts storlek och beskaffenhet, som nu gäller för utläggande av enskild ägolott, föreslås inte. Den nya regeln, liksom övriga bestämmelser, är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1968 och tillämpas även i fråga om förrättningar, som påbörjats före ikraftträdandet.

I motionerna I: 926 av herr Eric Carlsson m. fl. och II: 1142 av herr Turesson m. fl. hemställs att bestämmelsen inte skall tillämpas på de laga skiften som påbörjats före lagens ikraftträdande.

I anledning av motionerna må först anmärkas att något nytt skifte i den berörda bygden inte torde komma att påbörjas innan en helt ny lagstiftning trätt i kraft. Vid ett genomförande av motionsförslaget blir därför den nu ifrågavarande lagändringen helt betydelselös.

Som motionärerna anför torde flertalet av de enskilda skogsinnehaven i övre Dalarna vara för små för att var för sig kunna användas i ett högmekanisat skogsbruk. Samverkan mellan skogsägarna i en eller annan form är därför nödvändig, om ett ekonomiskt lönsamt skogsbruk skall kunna bedrivas i bygden. Med denna ståndpunkt, som omfattas även av motionärerna, synes betänkligheterna mot att något vidga möjligheterna att lägga ut gemensam ägolott inte böra överdrivas. Reglerna står också i överensstämmelse med nuvarande jordpolitiska strävanden. Mot att lagstiftningen görs retroaktiv kan i och för sig vissa invändningar göras. Redan nu gäller emellertid regler som gör det möjligt att lägga ut gemensamma ägolotter. Fråga är sålunda inte om någon nyhet i lagstiftningen utan endast om en jämkning av mindre genomgripande slag. Med hänsyn härtill och det angelägna i att ifrågavarande skiften slutförs inom rimlig tid bör propositionen bifallas. Utskottet avstyrker alltså motionerna I: 926 och II: 1142 såvitt däri yrkats ändring i övergångsbestämmelserna till förslaget till ändring i dalalagen.

Enligt 29 § i förslaget till ändring i dalalagen skall skogsmark graderas endast om särskilda skäl föreligger. Mot förslaget har utskottet ingen erinran.

I de nämnda motionerna I: 926 och II: 1142 anföras att vid tillämpningen bör till särskilda skäl hänföras behovet att kunna prestera en någorlunda

tillförlitlig beräkning av såväl hävdskiftena som de nya ägolotternas värden. Motionärerna yrkar att föreskrift härom skall intas i blivande tillämpningsföreskrifter.

Vid tillämpningen av det värderingsförfarande, som ändringen i reglerna om gradering syftar till, omfattar graderingen inte skogsmarken. I stället värderas skogsmarken i samband med likvidberäkningen. Denna värdering företas först efter skiftesläggningen. När skiftesläggningen sker måste alltså fastigheternas värden före och efter skiftet beräknas på grundval av uppskattning i annan form. Denna måste uppenbarligen bli av enklare art än formlig gradering, om den avsedda rationaliseringen av värderingsförfarandet skall uppnås. Några särskilda föreskrifter om hur uppskattningen skall gå till torde inte komma att utfärdas. Enligt utskottets mening bör det från fall till fall prövas hur omfattande och ingående den ifrågavarande uppskattningen bör vara. Det får anses ligga i sakens natur att den bör göras med sådan omsorg och noggrannhet att den kan utgöra en tillförlitlig grund för skiftesläggningen. Då anledning därtill förekommer bör formlig gradering ske. Med dessa uttalanden får motionerna anses besvarade.

Utskottet får på grund av det anförda hemställa

A. att riksdagen beslutar att till vårsessionen med 1968 års riksdag uppskjuta behandlingen av propositionen nr 167 i vad avser *dels* lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, *dels* lag angående ändrad lydelse av 5 kap. 2 § lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad;

B. att riksdagen med avslag på motionerna I: 926 och II: 1142, såvitt däri yrkats ändring i övergångsbestämmelserna till förslaget till ändring i den s. k. dalalagen, antager övriga vid propositionen fogade lagförslag; samt

C. att nämnda motioner i övrigt i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 december 1967

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson (fp), Svante Kristiansson (s), Ebbe Ohlsson (h), Åkesson (fp), Torsten Hansson (s) och fru Landberg (s);

från andra kammaren: fru Torbrink (s), herrar Hedin (h), Persson i Tandö (s), Tobé (fp), From (fp), Hammarberg (s), Hugosson (s) och Josefson i Arrie (cp).